

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 30. junija 1886.

Obseg: Ravnanje z lanom od ruvanja do gojenja. — Kako je ravnati z brejo kobilu. — Gospodarske izkušnje. — Razpis državne štipendije za obiskovanje c. kr. živinozdravniškega zavoda na Dunaji. — Zemlje- in narodopisni obrazi. — Še nekaj o smrti bavarskega kralja. — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.

Ravnanje z lanom od ruvanja do gojenja.

Ruvanje se ravná po dobroti ali plemenitosti prediva, katero se hoĉe doseĉi. Ako se zahteva zeló plemenito, to je zeló tanko, volno, belo in vendar trdno predivo (ne gledé na dolgost, katera sicer tudi v vrsto poglavitnih pogojev plemenitega prediva spada, pa večkrat pri vsi marljivosti kmetovalĉevi izostane ali zaradi suše ali drugih vzrokov), mora se lan izruvat, ko še ni dozorel, ampak brž, ko začno stebela, listje in glavice rumeneti, ali kar je isto, dva do tri tedne pred ruvanjem zrelega lanú.

Še zeleni, nedozoreli lan dá najplemenitejše predivo, in, kakor nam je jako izveden uĉenik predivstva, rojen Belgiĉan, zagotovil, se ga dobi 2 do 3 funte več, kakor pa iz dozorelega, se ve da, ako je bil prav izdelan.

Pri vsem tem, da se doseže tako liĉno predivo, se pa na denarni dobiĉek pozabiti ne sme, kajti ako kmetovalec še nedozoreli lan godi, izgubi seme, katero, ĉe ni dozorelo, le majhen dobiĉek s tem daje, da se posušene in zmlete glavice pokladajo živini.

Izdelovanje prediva iz nedozorelega lanú je sicer ravno tako priprosto, kakor iz dozorelega, da! še ložeje.

Kakor hitro kmetovalec spozna, da je njegov lan po zgorej omenjenih znamenjih pripraven za ruvanje, naj to tudi precej priĉne, pa vendar tako, da se od deŹja ali vetra poležena stebela loĉijo od še lepih stojeĉih. Sortiranje je jako potrebno delo, ker položena stebela se veliko poprej dogodijo, kakor pa stojeĉa.

Tisti, kdor oboja skupaj godí, mora na vsak naĉin škodo trpeti, kajti ako zadostljivost gojenja po položenih steblih sodi, imajo ta lahko zadosti, v tem, ko nepoloženim še veliko manjka; ako pa sodi nasprotno po nepoloženih, potem imajo položena v tistem času, ko imajo nasprotna uže zadosti, ne le zadosti, ampak preveĉ, ker jamejo gnjiti. In škoda mora celó dvojna biti, kjer ne zadosti godena stebela ne dajo vsega lika od sebe, preveĉ godna dajo sicer ves lik, al brez trdnosti. Predivo, narejeno iz preveĉ godnega lanú, se bliža v trdnosti pajĉevini.

Pri ruvanju samem pusté delavci uže izravana stebela v rahlih vrstah za seboj na tleh ležati, da se nekoliko osuše; to se mora pa v redu delati, ne da bi se glavni konci s koreninastimi mešali.

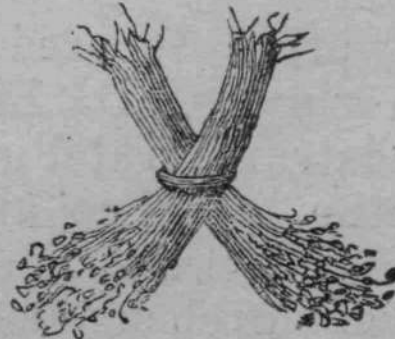
Ko je uže cela njiva poruvana, gredó zopet delavci na tisti konec nazaj, kjer so ruvanje priĉeli, in začno lan v majhne snopiĉke vezati. Snopiĉi pa niso navadni, kajti vežejo se drugaĉe tako-le: Za vsak snopiĉ si napravi delavec ali pa delalka navadno vez, iz najdaljših stebel. To vez položi na tla, in na njo polaga potem v podobi kriŹa, eno pest stebel za drugo, pa zmiraj tako, da glavice pridejo k glavici, koreninice pa k koreninici. Šest do osem dobrih pesti zadostuje za en snopiĉ, kateri se potem z vezjo zveže. Snopiĉ od zgorej pogledan ima torej v priĉetku tako-le podobo:

Pod. 1.



Kedar je snopiĉ zvezan, potem se po koncu postavi, tako, da pridejo koreninice v kviško, torej tako-le:

Pod. 2.



Drugi dan popoludne, in ĉe je vreme gorko, še prej, so stebela za rifljanje uže zadosti ovenela, in ĉas je, da se snopiĉi razvežejo in glavice na grebenu odtržejo. Iz uže orifljanih stebel se zopet snopiĉi napravijo, in sicer prav prosti, samo na to gre paziti, da pridejo zopet pravi konci skupaj. Debelost takih snopiĉev je 4 do 5 palcev, ali pa, kar je vse eno, snopiĉ ne sme biti tako debel, da bi ga delavec ne mogel ĉez sredo s pedmi objeti.



Kader pridemo na pripravljane uže dozorelega lanú za goditev, treba je na marsikaj paziti. Tudi tukaj je iz ravno tistih vzrokov, kateri so za zeleni lan veljali, sortiranje stebel potrebno. Ruje se popolnoma tako kakor zeleni, to je, poruvani se pustijo toliko časa v lepo vredjenih vrstah na tleh ležati, dokler ni vsa njiva poruvana. Med tem časom se stebila nekoliko osušé, da niso več tako vlačna. Kedar je ruvanje pri koncu, potem se prično na ravno tistem koncu, kjer se je ruvanje pričelo, dolge kapelice postavljati. Kapelice niso nič družega kakor na poseben način napravljene kôpe, v katerih se ima lan posušiti. Tri osebe se potrebujejo za postavljanje: ena postavlja, drugi dve donašati stebila ter jih pest za pestjo prvi podajate.

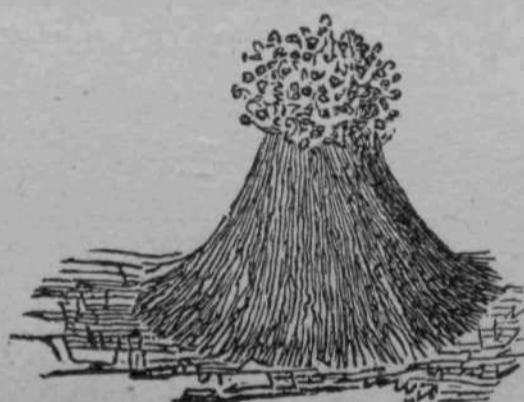
Postavljanje samo dobro popisati ni mogoče, pustim torej popisovanje, pristavim le podobo uže dovršene kapelice, katera sme en seženj in še čez dolga biti.

Pod. 3.



Tako postavljene kapelice ostanejo pri miru, dokler ni zunanja stran osušena. Ko je zunanja stran suha, potem še le se napravi iz ene dolge kapelice več posamesnih kratkih ali okroglih. Ako je človek tega dela vajen, gre to kaj hitro od rok; saj ni skoro na nič družega paziti, kakor na to, da še surova stran dolgih kapelic postane notranja, v okroglih pa zunanja. Podoba okrogle kapelice je pa blizo taka:

Pod. 4.



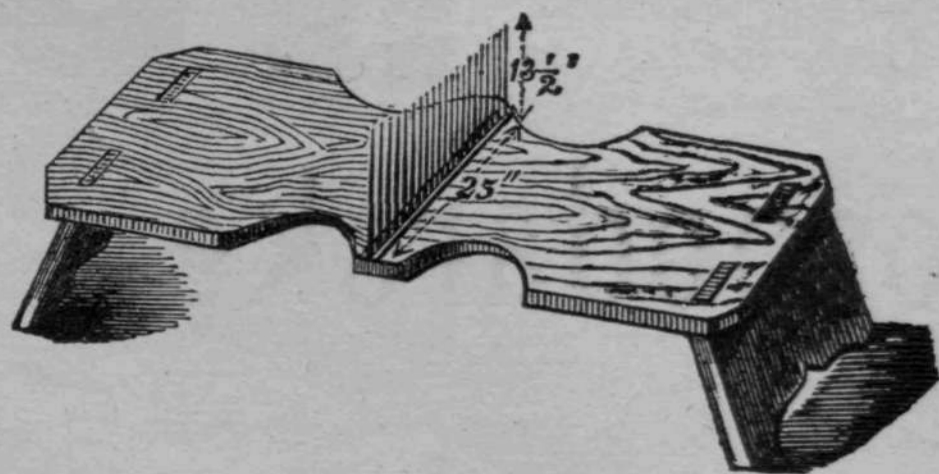
Korist kapelic je, da se lan hitro in enakomerno posuši, kajti prvič so rahlo sestavljene, tako, da jih zrak lahko skozi in skozi prešinja; drugič jim dež škodovati ne more; čeravno tudi dežuje, se voda hitro odteka. Splesneti ali pa celó segnjiti tako spravljani lan nikakor ne more. V malo dneh je popolnoma in za goditev dober.

Samo eno delo pride še pred gojenjem, namreč to, da se odstranijo glavice. Da bi se zato, da bi suhemu lanu glavice odstranil, rabil greben, to je, rifljan, bilo bi kaj nespametno, posebno ako se to na starem domačem grebenu s štirivoglatimi ostmi vrši. Greben, in sicer prav osnovani greben, je le tam na mestu, kjer se hoče po uže omenjenem načinu zeleni lan goditi. Če je lan suh, odpade pri rifljanju, sme se reči, 5 od sto stebel s tem, da se mnogo njih potrže. Potrganih koncev se dobi uže pri belgiškem najboljšem narejenem grebenu vedno dva velika kupca, in to je prava zguba, kaj pa še le, ako se z domačim dela?

Ker belgiški greben za rifljanje zelenih stebel izvrstno služi, in tudi za suhi lan delo veliko boljše opravlja, kakor navadni, treba je, da ga živo priporočam in to tem bolj, ker je preprosto narejen, tedaj ni drag! Vsak količkaj ročen kovač ga lahko naredi. Mislim, da bode sledeča mala podobica izvirnega bel-

giškega grebena, z dotičnimi merami in malo opazkami v razjasnilo zadostila. Poglejte ga!

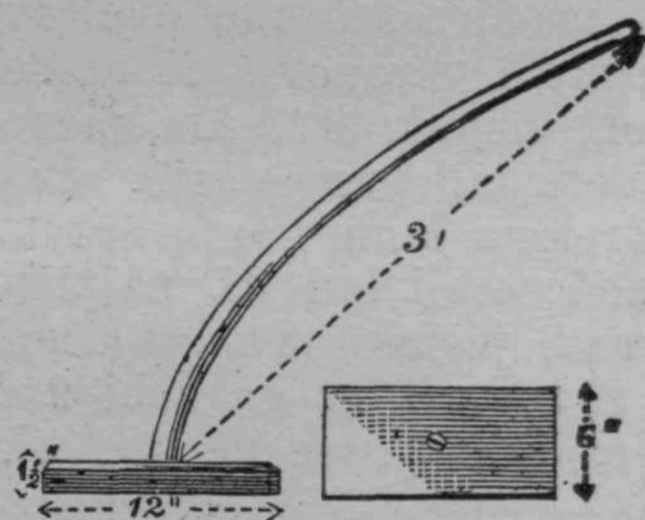
Pod. 5.



Osti ali zobov ima 37, kateri so na železni, poldrugi palec široki, četrta palca debeli, in 25 palcev dolgi špangi dobro prikovani. Španga sama je na obeh koncih z dvema močnima vitoma na klop zavitan. Osti so v špangi prav enakomerno razdeljene, tako, da po 2 liniji pride ena od druge. Na spodnjem koncu je ena ost dobro četrta palca debela, proti vrhu so zmirom tanjše, pa vendar ne tako silno, da bi postale popolnoma bodeče, ampak pustijo se tam paste. Dolgost cele klopi, na kateri 2 osebi sedite, da naenkrat refljate, znaša 60 palcev.

Kakor uže rečeno, se ni za odstranitev glavice suhega lanú grebena posluževati, ampak dosti boljšega orodja, ki se zove belgiški bét. Belgiški bét je kaj prosto, ali izvrstno orodje. On obstoji iz poldrugi palec debelega, 12 palcev dolgega in 6 palcev širokega, iz trdega lesa narejenega ploščka. Ta ima v sredi luknjo za ročnik. Bét je take podobe:

Pod. 6.



Ročnik mora biti iz vlačnega lesa narejen, 3 čevlje dolg, in kar se dá, dobro utrjen. Iz ploščka ne sme celó nič ven moleti, da ne dela veliko nerednosti v delu. Takih bétov je treba več imeti, ker ravno tako služijo kakor cepci pri mlačvi. Vzamejo se namreč snopi, kateri so se na polji iz suhega lanú naredili, s slamo povezali in na skedenj izvozili, ter se slamnate vezi prosti v redne, rahle, kake 3 palce debele nasade razgrnejo ravno tako, kakor se to pri žitu dela. Ko je nasad položen, potem se pričnejo z bétí glavice tleči. Da se stebila v nered ne spravijo, treba jih je z levo nogo na koreninčnih koncih na tla tiščati. Kedar se tolčejo, gre na to paziti, da se ročnik trdno v roki ne drži, če ne pade plošček s polno ploho na tla, ampak z robmi, kateri stebila lahko prebijejo. Tudi, če plošček na robce pada, se ročnik kaj rad odlomi, naj je še tako trden. Ročnik mora toraj, kedar se ima udariti, v roki plavati, kar vsak lahko zadene, ako se mu enkrat delo pokaže, in ako se tega potem pridno vadi. S tacimi bétí gre delo kaj hitro, snažno in dobro spod rok, veliko hitreje kakor na grebenu. Poglavitna reč je pa še to, da lan čisto nobene škode ne trpi, ker ni mogoče, da bi se stebila potrgala ali pa seme poškodovalo. Ko je nasad na obeh platéh otolčen, potem ga je treba obrniti, ter se zopet 3 do 4 palce debeli, lepo vredjeni šopki vezati pričnejo. Za

vezilo služijo dolga stebila, ne pa slama, ker tako zvezani ostanejo šopki tudi med gojenjem. Več takih šopkov, do 10, se potem s slamo v en veči snop zveže, to pa samo zavoljo ložega prevažanja in skednja do gojilnice, v gojilnico slama ne sme priti.

Rihard Dolenc.

Kako je ravnati z brejo kobilo.

Ako je kmetovalec v tacih razmerah, da se zamore pečati z rejo konj, ne da bi pri tem zanemarjal svojo kmetijo, potem naj se svojo brejo kobilo tako ravna, da zdrava ostane in ravno tako tudi potem mlado.

Poraba breje kobile, kot vprežna žival, naj bode proti koncu njenega stanja previdna, posebno naj breja kobila ne vleče velike teže navzgor, še manje pa sme nazajdržati pri vožnji navzdol, to zadnje in pa vsaka vlečenje nazaj, zamore postati vzrok, da kobila zvrže. Pri previdnem ravnanju mogoče je brejo kobilo do štirinajst in celo osem dni, predno stori, za lahko delo rabiti. Nasprotno pa mnogo konjerejcev naredi napako v tem, da pusté svojo brejo kobilo preveč v hlevu stati ter jo s preveliko skrbljivostjo pred vsako nezgodo varujejo. Pri tacem ravnanju postane žival preobčutljiva ter bolj podvržena marsikaterim boleznim.

Krmenje naj bode dobro, pa zopet ne tako, da bi se kobila močno debelila. Menjava krme naj ne bode hipoma, ampak polagoma naj se preide od ene krme k drugi. Ako zelenjavo krmimo, ne smemo nikdar le detelje vzeti, mešajmo jo s travo ali pa z dobrim senam. Zaduhlo, prašno ali iz preplavljenih senožet nakošenega sena in slame ne smemo nikdar krmiti.

Breja kobila naj ima dovolj sveže pitne vode in mapačna je misel, da breja kobila sme dobiti le obstano im z otrobmi (posevkami) pomešano vodo.

Hlev naj bode topel, pa tudi ne vroč in zaduhel, brez slabega zrakú. Posebno varovati nam je kobilo pred preprihom, zato jo je postaviti v hlevu v zavaran prostor ali kot. Najboljši prostor za brejo kobilo v hlev je posebni oboj, v katerem se zamore kobila prosto pregibati in koder je varna pred družimi konji. Da se kobili ne spodrzne, zabraniti je z začestno nasteljo.

Pred vsem pa rabi breja kobila skrbno snaženje kože in sploh skrbno ravnanje z njo. Snažena in štrigilana mora biti posebno previdno, zlasti pod trebuhom in v bližini vimena, koder je zelo občutljiva. Vsako gronenje in surovo ravnanje je opustiti, in pri peljavi v hlev in iz hleva je pri vratih paziti, da se kaj ne pripeti. Breje kobile, ki se ne dajo rade kovati, je boljše ne kovane pustiti, če to pripusté razmere in kopita.

Ako se konjerejec ravna po tem navodu, potem gotovo kobila pravilno stori zdravega žebeta.

„Allg. Zeitg. für die Land.- und Forstwirthe.“

Gospodarske izkušnje.

Kako odvzeti zaduhlemu žitu zopern duh.

Posebno letos, ko je deževje v nekaterih krajih neprenehoma bilo, ima nekatero žito duh po zaduhlenem ali plesnivcu. Bati se je posebno to pri prosu, ajdji in tudi koruzi, če se je vlažno spravilo v hram, ki je malo zračen. Če je še malo zaduhlo, moremo popraviti to s tem, da prav pogostoma premetavamo tako žito ter da ga prav natanko raztegnemo in za

to skrbimo, da po njem močen preprih vleče. Če pa je žito uže zeló smrdljivo, da se je bati gnijenja, je treba pomagati si z ogljem, katerega se vzame pol litra na hektoliter zaduhlega žita. Leseno oglje mora biti fino v prah stolčeno in na gostem situ presejano ter se kolikor je le mogoče enakomerno pomeša med žito. Tako pustimo z ogljem mešano žito skoz 14 dni in potem se dobro osušeno žito osnaži oglja na kaki veternici in če ni drugače, da se opere, posuši in v mlin dá. V nekaterih slučajih, ko je bilo žito zeló zaduhlo, se mora po 14 dneh še en pot ponoviti omenjeno delo.

Zopet drugi imajo navado odpravljati zaduhlost od žita tako-le: Zaduhlo žito se spravi v plavnik ali čeber in se nalije toliko vroče vode, da stoji nad žitom. Ko se je vroča voda ohladila, odcedi se in žito se spravi na solnce, da se posuši.

Razpis

državne štipendije za obiskovanje c. kr. živinozdravniškega zavoda na Dunaji.

Vsled odloka vis. c. kr. kmetijskega ministerstva iz dne 20. maja t. l. št. 6742/856 pooblaščen je podpisani odbor, razpisati državno štipendijo v znesku 300 gold. za Kranjca, ki se namerava učiti živinozdravništva na c. kr. živinozdravniškem zavodu na Dunaji.

Prosilci za to državno štipendijo, ki so rojeni Kranjci, naj dokažejo, da so z dobrim vspehom dovršili vsaj šesti gimnazijski ali realni razred ter da so zmožni slovenskega in nemškega jezika.

V živinozdravniški tečaj, kateri traja tri leta, vstopiti je 1. oktobra t. l.

Nemški pisane prošnje na vis. c. kr. kmetijsko ministerstvo, katerim naj je priložen rojstni list in šolsko spričalo, oddati je najpozneje do 1. avgusta podpisnemu odboru.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe
v Ljubljani 18. junija 1886.

J. Fr. Seunig,
podpredsednik.

Gustav Pirc,
tajnik.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

32.

Maremme.

Zadnje obrežje italijansko je na zeló slabem glasú, in to zaradi posameznih nezdravih krajev. Taki kraji so močvirje med Rimom in Napoljem, pa maremme toskanske, in te hočemo m mogredé pogledati.

Pizo imamo uže za seboj, in pred nami se razgrinja rodovitna krajina. Več ur se uže vozimo, na polju vidimo pizanske zagorele kmete v delavni obleki. Ta obleka je čisto priprosta, dolga bela srajca s kratkima rokavoma, to je vse. Vasi so čedalje bolj redke in manje, tudi obdelane zemlje je čedalje manj. Vidi se samo listnato drevje in grmovje, divja trta, divja oljka, probkov hrast in divja krivenčasta smokva, pa lepe tratine z nizko, gosto travo.